

N:o 161.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1909 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen
angående ytterligare anslag till restaurering af Strängnäs
domkyrka.*

(2 U. A.)

I en den 26 nästlidne mars till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 191) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden samma dag föreslagit Riksdagen att såsom ytterligare bidrag till bestridande af kostnaderna för restaurering af Strängnäs domkyrka på extra stat för år 1910 anvisa ett belopp af 70,000 kronor.

Departementschefens anförande i ämnet till berörda statsrådsprotokoll är af följande lydelse:

»I statsverkspropositionen till 1905 års Riksdag föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att, såsom bidrag till invändig restaurering af Strängnäs domkyrka i hufvudsaklig öfverensstämmelse med företedda, af arkitekten F. Lilljekvist utarbetade ritningar och med iakttagande af vissa angifna inskränkningar i restaureringsplanen, bevilja ett anslag af 49,200 kronor.

Sedan Riksdagen bifallit denna framställning, meddelade Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 27 oktober 1905 närmare bestämmelser angående restaureringsarbetets utförande. Därvid förklarades, att planen för domkyrkans restaurering skulle tills vidare inskränkas på närmare angifvet sätt, och föreskrefs, att arbetet skulle utföras genom en på visst sätt sammansatt kommitté.

De i enlighet med föreskriften i berörda nådiga bref utsedda byggnadskommittéer hafva nu till Eders Kungl. Måj:t inkommit med en den 27 september 1908 dagteknad skrivelse, hvori de, under uppgift att restaureringsarbetet påbörjats i maj 1907, vidare anförde:

Arkitekten Lilljekvist, som af kommittéer äfven utsetts att leda arbetet, hade genast vid arbetets början framhållit svårigheten att med de nu rådande höga arbetsprisen kunna genomföra arbetet för de priser, som tidigare beräknats, men ansett sig ej omedelbart kunna afgifva något yttrande om den summa, som ytterligare behöfde anskaffas, synnerligast som det kunde hända, att vid en närmare undersökning i samband med arbetets utförande oförutsedda svårigheter skulle möta eller upptäckter göras, som måste förorsaka ökade kostnader. Sedan arbetena utan afbrott fortskridit under 1½ år, hade kommittéer kunnat komma till visshet, med hvilket belopp restaureringsmedlen behöfde ökas för att den ansvarsfulla uppgift, som blifvit kommittéer förelagd, skulle kunna nöjaktigt fullbordas.

Af bifogadt kostnadsförslag å 194,000 kronor samt af den till förslaget hörande redogörelsen för tillkomna arbeten m. m. framginge, att den utöfver de tillgängliga medlen, 101,000 kronor, erforderliga summan utgjorde 93,000 kronor. Vid en närmare granskning af denna senare redogörelse syntes, att ökning genom omständigheter, som ej kunnat förutses, utgjorde 25,410 kronor, till hvilken rubrik äfven kunde föras den till 1,800 kronor uppgående ökningen för mindre åtgärder, som under arbetets gång framkommit, vidare att ökningen på grund af högre arbetskostnader (för värmeledning, samtliga snickeriinredningar m. m., å hvilka anbud infordrades år 1900) uppgått till 8,830 kronor, samt att ökning på grund af ändring i förslaget med orgelns placering och ombyggnad vore upptagen med 18,850 kronor.

Med afseende å sistnämnda post vore följande att erinra: Sedan kommittéer af öfverintendentsämbetet erhållit bemyndigande att i enlighet med det gillade förslaget nedtaga orgeln samt bortrifva läktaren och de träafplankningar, som afskilde tornrummet från kyrkan, hvilka åtgärder beslutits för att erhålla bättre belysning i kyrkans midtelskepp samt för att kyrkan skulle återfå den konstnärliga helhetsverkan den en gång haft, hade dessa första åtgärder vidtagits. Det hade då visat sig, att de vore af beräknadt värde, hvarjämte en del intressanta murdetaljer, nischer m. m. kommit i dagen, hvilket af anteckningar från riksantikvariens besök för öfrigt framginge. Vid af kommittéer sedermera till öfverintendentsämbetet gjord framställning om påbörjande af en del af de i restaureringsförslaget upptagna åtgärderna hade ämbetet bland annat förklaradt, att

»då de afsedda håltagnings- och rifningsarbeten för beredande af ny plats för orgeln äro i synnerligen hög grad stridande mot *numera* bland fackmän rådande restaureringsprinciper», det vore högeligen önskvärdt, att kommitterade med arkitekten inginge i förnyad pröfning, huruvida icke orgelverket kunde så anordnas, att dessa rifningsarbeten ej behöfde vidtagas. Arkitekten Lilljekvist hade förklarat, att han endast med stor tvekan föreslagit denna åtgärd, tvingad därtill genom den högre kostnad orgelns vidlyftigare ombyggnad skulle kräfva; till följd af de upprepade afprutningar, som måst vidtagas å kostnadsförslaget, hade denna utväg måst lämnas ur räkningen. På kommitterades uppdrag hade emellertid arkitekten uppgjort nytt förslag till orgelns placering med undvikande af ofvanberörda rifningsarbeten; vid ett af riksantikvariens besök hade detta ärende för honom föredragits, och hade kommitterade af honom samt öfriga närvarande ombud från vitterhetsakademien lifligt uppmanats att trots de ökade kostnaderna söka föra detta sista förslag till utförande. Kommitterade, som till fullo insåge det önskvärda i denna ändring, men som saknade medel till dess realiserande, finge, samtidigt med att ritningsförslaget därtill insändes, underdånigst underställa jämväl denna fråga Kungl. Maj:ts pröfning.

I redogörelsen för ökade utgifter funnes upptaget 3,000 kronor extra anslag för undersökningsarbeten, innefattande uppmätningar och uppritningar af intressanta detaljer, hvilka för utrönande af domkyrkans byggnadshistoria vore af stort värde. Då en del af dessa detaljer endast kunde vara åtkomliga medan restaureringsarbetet påginge, hade kommitterade, därtill enskildt uppmanade af vitterhetsakademiens ombud, ansett sig på sin egen risk böra utanordna ett belopp af 1,000 kronor, hvilket under det gångna året utbetalts.

Slutligen upptoges i förslaget en post å 30,910 kronor för diverse önskvärda arbeten. Däraf utgjorde omkring 10,000 kronor åtgärder, som hufvudsakligast fölle inom församlingens intresse, kostnaderna för elektrisk belysning och elektrisk drift af orgeln, då däremot öfriga poster, korets trenne glasmålningar och borthuggning af den utvändiga putsen samt väggytornas fogstrykning, måste räknas som åtgärder, hvilka afsåge att gifva den gamla dömen ett mer tilltalande och värdigt utseende.

Kommitterade, som redan genom de betydliga oundgängliga öknin-garna till följd af oberäknliga omständigheter såge sig ur stånd att med de disponibla medlen kunna slutföra restaureringen såsom den planerats, måste känna sig ytterligt bekymrade genom den ökade kostnaden för det ändringsförslag, hvartill den uppmanats, liksom ock för möjligheten att kunna genomföra öfriga önskvärda åtgärder, för hvilkas realiserande kom-

mitterade kände sig lifligt besjälade. Kommitterade hade för erhållande af ytterligare medel till restaureringen i första hand hänvänt sig till Strängnäs domkyrkas konsistorium med förfrågan, huruvida några ytterligare besparingar å reparationsmedel kunde förefinnas samt domkyrkans ekonomiska ställning icke skulle kunna tillåta upptagande af ytterligare lån. Kommitterade hade jämväl på nytt hänvänt sig till Strängnäs stads- och landsförsamlingar samt till den enskilda offervilligheten med framställan om bidrag. Det belopp, som härigenom kunde erhållas, komme dock, särskildt med hänsyn till de ekonomiskt tryckta tiderna, säkerligen endast att utgöra en mindre del af den behöfliga summan.

Med underdånig erinran såväl därom, att redan Strängnäs domkapitel vid sin underdåniga hemställan om statsbidrag för restaureringen gjort framställning om ett anslag af 90,000 kronor, hvilket belopp Kungl. Maj:t emellertid då funnit skäligt inskränka till 49,200 kronor, som äfven att den nu begärda summan, jämförd med de belopp, som vid rikets öfriga större, med statsbidrag restaurerade domkyrkor beviljats, måste anses mycket måttlig, såge sig kommitterade nödsakade att i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville till Riksdagen göra framställning, att Riksdagen, utöfver förut lämnadt anslag, måtte bevilja det för restaureringsarbetets fortsättande och avslutning erforderliga beloppet 93,000 kronor, med afdrag af den summa kommitterade genom de af dem vidtagna åtgärderna kunde erhålla och om hvilka medels storlek kommitterade fortast möjligt före den nådiga propositionens affåtande skulle för Eders Kungl. Maj:t redogöra. Endast i händelse af nådigt bifall till denna begäran kunde det blifva kommitterade möjligt fullfölja sitt uppdrag att delvis återställa samt ordna det inre af Strängnäs domkyrka, detta sällsynt intressanta byggnadsmonument, som genom sin imponerande storhet i förening med flärdlös enkelhet kanske utgjorde det dyrbaraste proffet på svensk medeltidskonst. Dess olikartade och ännu behållna detaljer utgjorde för forskaren en säregen tjusning, och de historiska minnen, som mäktigt trädde tillmötes i denna byggnad, inom hvilken de svenska reformatorernas tal först ljudit och där många af Sveriges ädlaste och kraftigaste män fått sitt hvilorum, komme hvarje fosterlandsvän att önska, att detta minnestempel snart måtte få framträda i ett värdigt skick, samtidigt med att monumenten öfver de män, som där hvilade, konung Karl IX:s och andras, åter måtte få komma till synes i sitt ursprungliga skick.

Vid denna skrifvelse voro fogade bland annat dels ett af arkitekten Lilljekvist utarbetadt kostnadsförslag rörande inre restaurering af domkyrkan, slutande å ett belopp af 194,000 kronor och angifvande tillgängliga medel till ett belopp af 101,000 kronor, hvadan en brist förefunnes å

93,000 kronor, dels ock en likaledes af Lilljekvist uppgjord redogörelse öfver ökade kostnader vid restaureringsarbetet, slutande å 95,000 kronor med uppgift att å målningsarbetet borde kunna inbesparas 2,000 kronor.

Kommitterades skrivelse remitterades till öfverintendentsämbetet, som skrivelse den 8 december 1908 anförde:

De i nådiga brevet den 27 oktober 1905 omnämnda inskränkningar i restaureringsplanen hade gällt uteslutande ur densamma af

anbringande utaf ett rosettfönster öfver hufvudentrén, beräknadt att kosta	kr.	4,800: —
anordnande af ny skulpterad predikstol af ek, ett arbete, som beräknats kosta	»	7,500: —
anbringande af 3 portar af ek med järnbeslag, som anta- gits kosta	»	3,500: —
insättande af 8 dekorerade glasfönster för	»	18,000: —

Summa kronor 33,800: —

Då af dessa arbeten i den nu framlagda planen för restaureringens fort-
sättning och afslutning allenast vore upptagna 3 st. dekorerade fönster i
koret för sammanlagdt 13,000 kronor, berodde förty det ökade anslags-
behofvet till den allra väsentligaste delen på dels höjning af arbetsprisen
— den ursprungliga kostnadsberäkningen hade uppgjorts redan år 1900 —
dels på vidtagandet af åtskilliga förstärknings- och reparationsåtgärder,
som under arbetets gång visat sig nödvändiga, dels ock slutligen på
önskvärdheten af vissa ändringar och utvidgningar af själfva restaurerings-
planen.

Vid ett restaureringsarbete af här föreliggande natur vore det hart
när omöjligt att redan från början kunna beräkna kostnaderna, då arbe-
tena vore af den art, att de icke kunde utlämnas på entreprenad, och i
förevarande fall, enligt föreskrift i det åberopade nådiga brevet den 27
oktober 1905, ett sådant förfarande icke heller finge ifrågakomma, samt
då blott en ganska vidlyftig och dyrbar undersökning, som under en
längre tid skulle gjort kyrkan obrukbar för sitt ändamål genom dess be-
lamrande med ställningar och material från uppbrytningar, nedknackningar
af puts m. m., skulle kunnat bringa i dagen alla de omständigheter och
förhållanden, som för en sådan beräkning måste förutsättas vara kända.

Man hade sålunda här i den först fastställda restaureringsplanen in-
skränkt sig till afhjälpande af de mest i ögonen fallande bristerna samt till
sådana åtgärder, hvilka man ansett sig kunna beräkna utan mera ingående
undersökningar. Att restaureringsarbetena skulle kunna inskränka sig till
nämnda åtgärder hade man visserligen hoppats, men måste, å andra sidan

med ledning af erfarenheter från andra håll äfven förutsätta, att, sedan kyrkan väl blifvit utrymd och ställningar resta, en först då möjliggjord noggrannare undersökning skulle komma att ådagalägga behovet af ytterligare åtgärder och vidlyftigare arbeten än man beräknat. Så hade ock visat sig vara fallet.

De arbeten i det af kommitterade nu framlagda förslaget, som sålunda måste betraktas såsom för byggnadens bestånd eller för dess användbarhet nödvändiga, vore: korhvalfvets förankring, lagning af hvalf, golfvets omläggning samt stagning af fönster. Utöfver hvad i remisshandlingarna anfördes beträffande dessa åtgärder, ansåge ämbetet sig rörande omläggningen af kyrkans golf böra meddela, att behovet af ett fullständigt genomförande af denna åtgärd tydligen framträdte vid resandet af ställningarna för hvalfmålningarnas iståndsättande, då det visat sig, att de talrika grafvarnas öfvertäckningar icke längre vore fullt pålitliga, utan tarfvade en genomgripande ombyggnad.

De för dessa arbeten beräknade kostnaderna, hvilka syntes skäligen, vore för

1) Korhvalfvets förankring och lagning af hvalf	kr. 3,650: —	
2) Upprifning och omläggning af kyrkans golf jämte öfverhvalfning af grafvar	» 10,810: —	
3) Stagning och lagning af fönster	» 1,100: —	kr. 15,560: —

En del af de i den ursprungliga planen ingående arbetena hade ock visat sig vara vidlyftigare än hvad som beräknats och sålunda medföra ökning af kostnaderna. Detta vore förhållandet med rifningen af den gamla altaruppbbyggnaden, anordningen af Konung Carl IX:s graf samt iståndsättandet af hvalfmålningarna och renhackning och ilagning af pelarna m. m.

Det vore dessa sistnämnda af de egentliga restaureringsarbetena, som hittills företrädesvis varit i gång och nu snart torde vara genomförda på ett här i landet enastående pietetsfullt och tilltalande sätt. Kostnaden för själfva detta restaureringsarbete jämte erforderliga ställningar — 29,050 kronor — motsvarade ungefär den beräknade summan — 29,975 kronor — oaktadt detta arbete kommit att sträcka sig öfver alla korets hvalf, hvilka mot förmodan befunnits också de vara sirade med medeltida målningar. Jämvel kostnaden för öfrigt målning i kyrkan upptoges nu till i det närmaste samma belopp som i förslaget af år 1900.

Transport kr. 15,560: —

Transport kr. 15,560: —

Då emellertid en icke obetydlig ökning å posten målning m. m. upptoges, berodde detta därpå, att i denna post inginge *dels* en summa af 4,400 kronor för kyrkans uppvärmning och belysning, hvilka åtgärder visat sig nödvändiga för ett rationellt ordnande af dessa arbeten, *dels ock* en summa af 3,300 kronor, utgörande arfvode åt en på kommitterades begäran af vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien tillsatt specialist på området, arkitekten, fil. lic. S. Curman, som hela tiden i detalj öfvervakat detta särdeles vanskliga arbete.

Till denna grupp af arbeten borde ock räknas värmeledningen, ehuru den af arkitekten Lilljekvist hänfördes till sådana arbeten, som fördyrats på grund af ökade arbetspriser. I den till grund för Riksdagens beslut i ämnet liggande kostnadsberäkningen vore värmeledningen upptagen till 20,800 kronor och i de nu framlagda beräkningarna, hvilka grundade sig på anbud, uppginge kostnaden till 23,570 kronor. Härvid vore dock att märka, att i den senare summan inginge *dels* en post å 920 kronor för införande af vattenledning med aflopp till ångpannerummet, en åtgärd, som, innan staden i öfrigt fått vattenledning, naturligen icke kunde ingå i beräkningarna, *dels* en post å 800 kronor för omklädnad af vissa värmeelement med mantlar, hvilken åtgärd finge ur arkitektonisk synpunkt anses synnerligen önskvärd, *dels ock* slutligen arfvode för uppgörande af nytt förslag samt för en mera ingående tillsyn vid arbetenas utförande.

Ökningen af kostnaderna för de ofvan angifna, i det ursprungliga förslaget upptagna arbetena ställde sig sålunda:

4) Rifningen af altaruppbyggnaden, ökning ...	kr.	850: —	
5) Anordning af Carl IX:s graf, ökning	»	200: —	
6) Hvalfmålningarnas istandsättande, pelar-			
knippenas rengöring och lagning, öfrig			
målning, ställningar, uppvärmning och be-			
lysning samt arfvode åt vitterhetsakade-			
miens kontrollant, ökning	»	5,100: —	
7) Värmeledningen, ökning	»	2,770: —	kr. 8,920: —

Transport kr. 24,480: —

Transport kr. 24,480: —

Vid infordrande af prisuppgifter hade följande arbeten på grund af höjda arbetspriser visat sig draga högre kostnader än som beräknats:

8) Snickeri till bänkar, korbarriär och vindfång ökning	kr. 1,200: —	
9) Diverse järngaller, ökning	» 300: —	kr. 1,500: —

I det af kommitterade underställda förslaget inginge äfven en del åtgärder, som icke funnes upptagna i den ursprungliga restaureringsplanen, men hvilka öfverintendentsämbetet ansåge berättigade och ur vissa synpunkter önskvärda och hvilka åtgärder ämbetet därför funne sig böra förorda till upptagande i restaureringsplanen samt till Eders Kungl. Maj:ts nådiga gillande.

Dessa åtgärder — hvilka, där så ske kunnat, åskådliggjorts å de till förevarande framställning hörande ritningar — med härför beräknade kostnader, vore:

10) Rekonstruktion af en triforiegång	kr. 350: —	
11) Uppsättning af Hertig Carl Filips rustning	» 175: —	
12) Anbringande af en glasvägg vid Oljeqvistska grafkoret	» 1,000: —	
13) Upptagning och restaurering af två fönster jämte glas	» 975: —	
14) Anbringande af 3 st. dekorerade korfönster	» 13,000: —	
15) Anordnande af elektrisk motor för orgeln	» 1,750: —	
16) Elektrisk belysning af kyrkan	» 8,000: —	
17) Borthackning af utvändig puts, fogstrykning, ställningar m. m.	» 7,825: —	kr. 33,075: —

Beträffande den under 14) upptagna posten å 13,000 kronor för tre glasmålade fönster hölle ämbetet före att, för så vidt därmed afsåges de tre midtersta korfönstren med en sammanlagd yta af omkring 66 kv. meter, denna summa vore alldeles otillräcklig. För dessa fönster finge endast förutsättas glasmålningar af allra högsta konstnärliga och tekniska kvalitet, hvarför kostnaderna borde beräknas till cirka 24,000 kronor.

Hvad anginge renhackningen af kyrkans yttre från den i senare tiden påslagna putsen vore det utan tvifvel af

Transport kr. 59,055: —

Transport kr. 59,055: —

särdeles stort intresse och säkerligen mycket tilltalande att se kyrkan i sitt ursprungliga fogstrukna skick med de nu af putsen dolda tegelanordningarna, men äfven den för detta arbete afsedda summan syntes ämbetet vara väl knappt beräknad, då det väl vore att befara, att stora partier af tegelytorna vore starkt angripna och måste ersättas med ny sten.

I förslaget inginge vidare en åtgärd, hvilken ämbetet för närvarande icke ansåge sig kunna förorda till nådigt bifall, nämligen predikstolens flyttning och detta på den grund, att den nuvarande predikstolen vore konstruerad och byggd för att stå emot en pelare och icke, såsom föresloges, i mellanrummet mellan två pelare, samt att akustiken i dess nuvarande läge vore bepröfvad och god, under det att en flyttning måhända skulle försämra densamma. Om den estetiska fördelen af en flyttning kunde äfven råda olika meningar. Kostnaden vore upptagen sålunda:

18) Flyttning af predikstolen..... kr. 300: —

I det af Kungl. Maj:t år 1905 gillade förslaget till domkyrkans restaurering hade ingått borttagandet af läktaren i väster och orgelns flyttande till korets norra sida, och det hade varit meningen att bibehålla det gamla orgelverket liksom dess form. Kostnaden för härmed förknippade arbeten hade beräknats till 11,200 kronor. För genomförandet af detta förslag hade dock fordrats rätt våldsamma genombrytningar af korets norra mur samt nedrifning af gamla intressanta hvälfningar, hvilka åtgärder skulle gått stick i stäf mot *numera* allmänt omfattade åsikter rörande sättet för vården af dyrbara byggnadsverk. Öfverintendentsämbetet hade därför på sin tid ansett sig böra anmoda kommitterade att söka lösa frågan om orgelns placering utan att sålunda våldföra sig på den åldriga byggnaden. Med anledning häraf hade kommitterade låtit arkitekten Lilljekvist utarbete ett nytt förslag, hvilket nu underställdes Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning. Enligt detta förslag skulle orgeln uppställas å en läktare i korets norra sidoskepp, utan att några ingrepp i kyrkans murar och hvälf skulle behöfva göras. Ur arkeologisk synpunkt kunde icke något invändas mot detta förslag, hvilket ur

Transport kr. 59,355: —

Transport kr. 59,355: —

arkitektonisk synpunkt kunde sägas vara synnerligen lyckligt funnet och vackert genomfördt.

Det gamla orgelverket, som å västra tornläktaren vore anordnad på djupet, måste enligt detta nya förslag utsträckas på bredden och på höjden med anledning af läktarens ringa djup, hvilket åter reglerades af sidoskeppets bredd. Verket måste alltså underkastas fullständig ombyggnad och den gamla fasaden måste ersättas med en helt ny, som, för att dölja verket, måste göras väsentligt högre. Orgelverkets ombyggnad och den nya fasaden droge enligt anbud en kostnad af omkring 26,000 kronor och ökningen af sammanlagda kostnaderna för västra läktarnas borttagande samt den nya läktarens och orgelns anordning blefve 18,835 kronor. Oaktadt denna betydande ökning af kostnaden, hvilken ämbetet icke kunnat finna något antagligt sätt att minska, ansåge sig ämbetet böra på det varmaste förorda, att det nu företedda förslaget till orgelläktare och orgelfasad måtte få komma till utförande i stället för motsvarande anordning i de år 1905 gillade ritningarna och att detsamma alltså måtte vinna Eders Kungl. Maj:ts nådiga gillande.

19) Borttagning af gamla orgelläktaren, ny orgelläktare, flyttning och ändring af orgelverket samt ny orgelfasad, ökning

kr. 18,835: —

Äfven för en annan mycket viktig del af kyrkans inre utstyrsel hade kommitterade nu låtit utarbete nya ritningar. Det gällde anordnandet af altaret, där visserligen allt fortfarande det s. k. Roggeska altarskåpet utgjorde själfva hufvudbeståndsdelen, men där man nu önskade uppsätta sagda skåp mot en af trä uppförd fondvägg med en genombruten och rikt sirad bekröning i stället för den mindre omfattande bekröning på själfva skåpet, som visades å de år 1905 stadfästade ritningarna. Denna senare bekröning hade hållits i samma stil som altarskåpet och kunde för den mindre sakkunnige åskådaren låta förmoda att den tillhörde den ursprungliga altaruppställningen. Nu vore det emellertid ådagalagdt, att på skåpets öfre kant icke funnes några som helst spår efter någon öfverbyggnad

Transport kr. 78,190: —

Transport kr. 78,190: —

samt att altarskåp af denna typ icke heller plägat hafva någon dylik. Önskan att fränkomma denna anordning hade nu förenat sig med det efter den förra, från början af 1800-talet sig daterande altaruppställningens nedrifning framträdande behofvet att söka skymma nedre delen af det midt bakom altaret varande korfönstret för att det Roggeska altarskåpet måtte komma att framträda så mycket vackrare och framkallat det senaste förslaget, som i sin formbehandling öfverensstämde med den nya orgelfasaden och korskranket och förty bildade en enhetlig ram kring koret, en ram, som visserligen harmonierade med korets inredning i öfrigt, men hvilken dock tydligt gäfv sig tillkänna såsom barn af vår tid och sålunda icke bedroge med något falskt stilmärke.

Öfverintendentsämbetet funne sig på grund af hvad nu anförts kunna biträda kommitterades åsikt om lämpligheten af ändring i den fastställda restaureringsplanen beträffande altaranordningen och tilläte sig i underdånighet förorda nådigt bifall till det härutinnan nu framlagda förslaget, som i kostnadsberäkningen motsvarades af en ökning utaf 3,325 kronor.

20) Altarring, altarbord samt dekorerings kring det Roggeska altarskåpet, ökning kr. 3,325: —

För restaureringsföretagets ledning, kontrollering och administrering hade i kostnadsberäkningen af år 1900 upp tagits allenast 8,000 kronor. I nådiga brefvet den 27 oktober 1905 föreskrefves, att öfverintendentsämbetet skulle utse en kontrollant för arbetena och att ersättning för hans besök på platsen skulle utgå af det lämnade statsbidraget, och hade kommitterade i den nu återopade kostnadsberäkningen härför afsett en summa af 1,000 kronor.

På framställning af vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens förbemälda ombud hade kommitterade igångsatt en fullständig uppmätning och arkeologiskt vetenskaplig undersökning af domkyrkan. Det vore af betydande vikt för kannedomen om vår äldre byggnadshistoria, att sådana uppmätningar och undersökningar af våra märkligare byggnader utfördes, om icke förr, så vid hvarje dylik

Transport kr. 81,515: —

Transport kr. 81,515: —

mera omfattande reparation, då från de resta ställningarna hvarje del af byggnaden efter hand blefve tillgänglig för detaljstudium på nära håll. Den sålunda vidtagna åtgärden ansåge öfverintendentsämbetet synnerligen välbeträckt, och hade ämbetet öfvertygat sig om, att de hittills utförda uppmätningarna och undersökningarna utförts på ett i allo fackmässigt och vetenskapligt sätt. Resultatet af dessa arbeten borde i form af ritningar och beskrifningar m. m. öfverlämnas till vitterhetsakademien. Kostnaderna vore beräknade att uppgå till 3,000 kronor, hvaremot icke något syntes vara att erinra.

Kommitterade hade vidare föreslagit en förhöjning i arkitektens arfvode från 8,000 kronor till 12,000 kronor. Ämbetet ansåge, att goda skäl härtill föreläge, i det att såväl tiden för arbetets genomförande förlängts som själfva arbetet blifvit för arkitekten väsentligt mera omfattande än hvad i den fastställda planen beräknades. Det föreslagna arfvodet understege i alla händelser icke obetydligt den summa, som för ett dylikt arbete angåfves i den bland landets arkitekter gällande taxa, och dock inginge i beloppet jämväl ersättning för arkitektens resor till och från byggnadsplatsen.

Vidare finnes nu i kostnadsberäkningen upptagen en summa af 1,200 kronor för kommitterades kassaförvaltare och sekreterare.

Ökningen i kostnadssumman till följd af dessa nya eller förhöjda arfvoden blefve alltså följande:

21) Öfverintendentsämbetets kontrollant	kr. 1,000: —	
22) Undersökningsarbeten, uppmätning	» 3,000: —	
23) Arkitektens arfvode	» 4,000: —	
24) Kommitterades kassaförvaltare och sekreterare	» 1,200: —	kr. 9,200: —

Slutligen hade i kostnadsberäkningen upptagits en afjämningssumma af 1,585 kronor samt en post för nedtagning och uppsättning af lösa föremål, inklädnad af epitafier m. m. å 700 kronor eller tillsammans

25) Diverse utgifter

kr. 2,285: —

Summa kronor 93,000: —

På grund af hvad öfverintendentsämbetet sålunda varit i tillfälle att inför Eders Kungl. Maj:ts anföra finge ämbetet för sin del till Eders Kungl. Maj:ts nådiga godkännande underdånigst förorda *dels* de nya åtgärder, som ofvan upptagits under punkterna 1, 2 och 3 beträffande korhvalfvets förstärkning, golfvets omläggning och fönstrens stagning samt under punkterna 10, 11, 12, 13 och 17 vidkommande rekonstruktion af triforiegången, uppsättning af hertig Carl Filips rustning, anbringande af en glasvägg vid Oljeqvistska grafkoret, restaurering af två fönster samt borthuggning af yttre puts och fogstrykning, *dels ock* de under punkterna 19 och 20 upptagna förslagen till ändrade anordningar af orgelläktare och orgelfasad samt altarpuppställning. I detta sammanhang ville ämbetet erinra därom, att nådig föreskrift borde meddelas att, innan de ifrågasatta glasmålningarna och den elektriska belysningsanordningen komne till utförande, förslag härtill borde underställas Eders Kungl. Maj:ts nådiga bepröfvande.

Den af kommitterade nu framlagda beräkningen af det nya anslagsbehovet, 93,000 kronor, motsvarade till större delen, enligt hvad öfverintendentsämbetet sökt ådagalägga, åtgärder eller anordningar, hvilka kunde sägas vara antingen nödvändiga eller i allra högsta grad önskvärda att komma till utförande i samband med den nu pågående restaureringen.

Men icke mindre önskvärda om ock mera fristående vore de under punkterna 14 och 17 upptagna åtgärderna med anbringande af glasmålningar i korfönstren och renhackning och fogstrykning af domkyrkans yttre. Gifvetvis blefve dessa arbeten något dyrare, om de uppsköttes till längre fram efter restaureringens afslutande, än därest de blefve utförda i sammanhang med denna, då ställningsmaterial funnes på platsen och öfvadt folk vore att tillgå. Särskild hvad renhackningen anginge, vore det af vikt för fullföljandet af domkyrkans uppmätning och undersökning att redan år 1909 kunna äga tillgång till ställningar äfven omkring kyrkans yttre. Då emellertid, såsom redan nämnts, dessa arbeten kunde utföras oberoende af öfriga åtgärder och ämbetet dessutom ansåge de beräknade kostnaderna otillräckliga, borde dessa för närvarande icke bestriidas af medel från ett eventuellt statsanslag.

De under punkterna 15 och 16 angifna elektriska motor- och belysningsanordningarna syntes ämbetet vara af den natur, att de borde af församlingen bekostas, och borde alltså ej heller de härför beräknade summorna utgå från statsanslagsmedel.

Från de begärda 93,000 kronorna skulle, efter ämbetets förmenande, alltså dragas kostnadsbeloppen för

14) tre dekorerade korfönster	kr. 13,000:—
17) renhackning och fogstrykning	» 7,825:—
15) elektrisk motor	» 1,750:—
16) elektrisk belysning	» 8,000:—
18) flyttning af predikstolen	» 300:—

Summa Kronor 30,875:—

Härefter kvarstode af det utaf kommitterade uppgifna anslagsbehovvet en summa af 62,125 kronor, i hvilken inginge ett afjämningsbelopp af endast 2,285 kronor. I betraktande därpå att man alltjämt befunne sig midt uppe i restaureringsarbetena, att byggnaden ännu icke i sin helhet kunnat underkastas förenämnda ytterligare undersökning samt att det faktiskt vid hvarje nytt steg framträdde en mängd smärre oförutsedda reparationsbehof, funne öfverintendentsämbetet för sin del, att den sistnämnda summan skäligen borde ökas till omkring 10,000 kronor eller, med andra ord, att anslagsbehovvet borde beräknas uppgå till jämnt 70,000 kronor.

Hela det nu behöfliga anslagsbeloppet skulle alltså, enligt ämbetets beräkning och sedan förenämnda 300 kronor för flyttning af predikstolen afdragits, belöpa sig till minst 111,575 kronor, beräknade sålunda:

Församlingens anslagsbegäran med afdrag af 300 kronor	kr. 92,700:—
Öfverintendentsämbetets tillägg å posten för oförutsedda utgifter	» 7,875:—
Ökning å posten för glasmålningar	» 11,000:—

Summa Kronor 111,575:—

Den under ekonomiskt gynnsamma tider påbörjade restaureringen borde nu, såvidt öfverintendentsämbetet kunde inse — låt vara med de af ämbetet föreslagna inskränkningar — bringas till ett lyckligt slut. Det äskade anslaget, äfven sammanlagdt med de 49,200 kronor, som af 1905 års Riksdag för ändamålet beviljats, vore en ringa summa vid jämförelse med hvad som anvisats för dylika arbeten å några af rikets öfriga domkyrkor, med hvilka den i Strängnäs nog kunde mäta sig i såväl arkitektoniskt som historiskt intresse. Oaktadt det utan allt tvifvel påhvilade staten att vidmakthålla våra domkyrkor och oaktadt missproportionen i detta fall mellan, å ena sidan, församlingens storlek och ekonomiska bärkraft och, å den andra, byggnadens storlek och därpå betingade dyrhet att användas såsom gudstjänstlokal, hade likväl församlingen redan bidragit med större belopp än staten. Under sådana omständigheter ansåge sig öfverintendentsämbetet, äfven om det skulle besanna sig, hvad som försports, att man för restaureringens fortsättande åter lyckats att inom orten samla omkring 35,000 kronor, böra framhålla önskvärdheten och billigheten af

att af de behöfliga 111,575 kronorna nu måtte anslås statsmedel till be-
lopp af 70,000 kronor, på det att jämväl de af ämbetet, åtminstone tills-
vidare, till uteslutande föreslagna arbetena måtte kunna genom försam-
lingens försorg och med anlåtande af för denna tillgängliga medel nu i
samband med det öfriga restaureringsarbetet verkställas.

Innan öfverintendentensämbetets utlåtande inkom till Eders Kungl. Maj:t,
hade emellertid byggnadskommittéer i underdånig skrifvelse den 15 de-
cember 1908 afgifvit redogörelse för de penningbelopp, som genom hän-
vändelse till Strängnäs domkapitel, Strängnäs stads- och landsförsamlingar
samt enskilda, för saken intresserade personer kunnat för restaureringen
anskaffas; och anförde kommitterade i sådant hänseende:

Strängnäs domkapitel hade i underdånig skrifvelse den 11 november 1908 anhållit att få till kommitténs förfogande ställa, utom förut anvisade 10,000 kronor, ytterligare	Kr. 10,000: —
Strängnäs stads- och landsförsamlingars kyrkostämma hade den 20 november 1903 beslutat till domkyrkans restau- rering bevilja ett bidrag af	» 15,000: —
Å utsända listor med inbjudan till tecknande af frivilliga bidrag för domkyrkorestaureringen hade tecknats i det närmaste	» 10,000: —
	Kronor 35,000: —

Utaf dessa medel hade kommittén ansett, att församlingarnas bidrag
borde i första hand komma till användning för sådana ändamål som in-
ledande i kyrkan af elektrisk belysning med armatur därtill, anordnande
af elektrisk drift af orgeln samt öfverhufvud till fyllande af de kraf, som
omedelbart och oundgängligen sammanhängde med domkyrkans använd-
ning såsom församlingarnas gudstjänstrum. Om man ock vågade hoppas,
att genom enskildas välvilja ännu till äfventyrs några tusental kronor
skulle kunna för ändamålet sammanbringas, så framginge dock genom nu
gjorda belysning af det ekonomiska läget, att i alla händelser en mycket
betydande skillnad föreläge emellan den summa, som genom restaurerings-
kommitténs bemödanden nu kunnat ytterligare anskaffas, och den summa
af 93,000 kronor, som erfordrades för att det betydelsefulla restaurerings-
verket skulle kunna föras fram till afsedd fullbordan i öfverensstämmelse
med den för detsamma uppgjorda, af Kungl. Maj:t i nåder godkända pla-
nen. På grund af sålunda meddelade upplysningar anhöll kommittén, det
täcktes Eders Kungl. Maj:t till 1909 års Riksmöte göra nådig proposition

därom, att en summa af 50,000 kronor måtte beviljas af offentliga medel till fortsättande och avslutande af Strängnäs domkyrkas restaurering.

Såväl kommitterades första framställning med öfverintendentsämbetets däröfver afgifna utlåtande som deras senare skrifvelse remitterades till Eders^m Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län och domkapitlet i Strängnäs. Domkapitlet afgaf först den 23 december 1908 utlåtande med anledning af kommitterades senare skrifvelse och tillstyrkte därvid bifall till den däri gjorda framställningen, men framhöll tillika, att enligt kommitterades föreliggande uppgifter det begärda statsanslaget, 50,000 kronor, syntes vara för lågt beräknadt.

Kort därefter ingåfvo kommitterade till domkapitlet en tredje underdånig skrifvelse i ämnet, dagtecknad den 9 januari 1909, däri kommitterade, under förmlan att de dämera genom remiss från domkapitlet fått del af öfverintendentsämbetets yttrande i ämnet, vidare auförde bland annat:

Kommitterade ville först till förekommande af missförstånd gifva en förklaring till de af ämbetet lämnade uppgifterna rörande tillkomsten af medel till restaureringen. År 1905 hade restaureringen beräknats komma att kosta 101,000 kronor. Till dessa medel hade staten bidragit med 49,200 kronor. Återstoden eller 51,800 kronor hade erhållits af domkyrkan (30,000) samt af värmeledningsfonden, af Oljeqvistska fonden, af restaureringsfonden och slutligen af från enskilda inom Strängnäs pastorat insamlade bidrag. År 1908 hade kommitterade ansett sig enligt af arkitekten Lilljekvist förebragt utredning behöfva ytterligare 93,000 kronor. Till åstadkommande af denna summa bidroge domkyrkan med ytterligare 10,000 och Oljeqvistska graffonden med 3,000, om annars rörande dessa båda belopp Eders Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd erhöles därtill, församlingarna med 15,000 och enskilda gifvare inom och utom stiftet med 12,000 kronor.

Då kommitterade, såsom de i sin underdåniga skrifvelse den 27 september 1908 förbundit sig, ingått till Eders Kungl. Maj:st med anmälan om de medel som insamlats, hade dessa angifvits till 35 à 40 tusen kronor. Denna uppgift, som gifvits i förhoppning på väntade bidrag af enskilda personer, kunde nu under ofvan gjord förutsättning fastslås till 40,000 kronor. I samma skrifvelse den 15 december 1908 hade kommitterade begärt endast 50,000 kronor i statsbidrag för restaureringens utförande. Då kommitterade stannat vid denna siffra, hade detta berott därpå, att kommitterade i förhoppning att därigenom befordra anslagsfrågans lyckliga lösning tänkt sig, att bortknackningen af utvändig puts m. m. skulle kunna tillsvidare anstå. Öfverintendentsämbetet hade emellertid i sin utredning visat önsk-

vårdheten af att äfven detta arbete finge utföras i samband med pågående inre renovering. På samma gång hade öfverintendentsämbetet med öfvertygande bevisning framhållit behovet af ett statsanslag å 70,000 kronor för att restaureringen skulle kunna bringas till värdig fullbordan. Kommittéerade, som villigt erkände riktigheten af de framställningar, anmärkningar och beräkningar, som öfverintendentsämbetet gjort, och således funne den af kommittén i underdånig skrifvelse den 15 december 1908 begärda summan (50,000 kronor) otillräcklig, anhölle nu på sålunda anförda grunder i underdånighet, det täcktes Eders Kungl. Maj:t till 1909 års Riksdag göra nådig proposition därom, att en summa af 70,000 kronor måtte beviljas af offentliga medel till fortsättande och afslutande af Strängnäs domkyrkas restaurering.

Med underdånigt utlåtande den 13 januari 1909 insände domkapitlet kommitterades sistnämnda skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t och tillstyrkte därvid ett statsanslag af 70,000 kronor för ifrågavarande ändamål. Samma dag afgaf domkapitlet utlåtande af enahanda innehåll med anledning af remissen utaf kommitterades första skrifvelse jämte öfverintendentsämbets däröfver afgifna utlåtande.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande genom nådig remiss fått mottaga äfven kommitterades skrifvelse af den 9 januari 1909, afgaf denna myndighet den 8 februari 1909 gemensamt utlåtande öfver samtliga framställningarna och hemställde därvid, att som för restaureringens fullbordande, enligt hvad öfverintendentsämbetet med öfvertygande skäl påvisat, erfordrades arbeten till beräknad kostnad af 111,575 kronor och bidrag härtill utöfver statsmedel icke kunde åvägbringas till högre belopp än sammanlagdt omkring 40,000 kronor, Eders Kungl. Maj:t måtte finna skäligt att för restaureringsfrågans bringande till värdigt slut framlägga proposition till Riksdagen om ytterligare anslag för berörda ändamål af 70,000 kronor.

Slutligen har vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien den 2 mars 1909 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i ärendet och därvid med hänvisande till en af riksantikvariens utarbetad promemoria lifligt tillstyrkt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes af Riksdagen äska ett anslag af 70,000 kronor för fullbordande af Strängnäs domkyrkas restaurering.

Riksantikvariens omförmälda promemoria är af följande lydelse:

»Strängnäs domkyrka är en af de största och märkligaste byggnader, som under medeltiden uppförts i Sverige. Templets skönhet, redan förut stor, kommer att blifva ännu större genom den nu pågående restaurationen.

Vid det besök i kyrkan, som jag nyligen hade tillfälle göra, har jag öfvertygat mig om, att restaureringsarbetena under ledning af slottsarki-

tekten Fr. Lilljekvist utförts med så stor skicklighet och pietet, som i våra dagar kan åstadkommas. I sakens natur ligger det, att utgifterna för sådana arbeten i allmänhet ej kunna på förhand noga beräknas, och i detta fall hafva många omständigheter bidragit till att kostnaderna betydligt öfverstigit hvad man ansåg vara erforderligt på den tid, då de första beräkningarna gjordes. Det statsanslag, som nu ifrågasatts, är mycket betydande. Men vid en närmare granskning af förhållandena finner man snart, såsom ock af öfverintendentsämbetet redan framhållits, att den ökning af restaureringskostnaderna, som föranledt detta anslagsbehof, till en stor del är af den natur, att den hvarken kunnat undvikas eller vid det ursprungliga förslagets uppgörande beräknas. De andra nu ifrågasatta arbetena äro alla sådana, som — utan att kunna hänföras till onödig lyx — komma att öka kyrkans skönhet.

Då öfverintendentsämbetet redan utförligt redogjort för de olika, nu föreslagna arbetena och för de kostnader, som dessa betinga, kan jag inskränka mig till att framhålla följande punkter, som särskildt beröra de intressen, hvilka akademien har till uppgift att bevaka. Afknackandet af putsen på kyrkans ytterväggar och återställandet af dessa i deras ursprungliga skick, så vidt nu är möjligt, är i och för sig särdeles önskvärdt, och man har stor anledning antaga, att därvid många intressanta detaljer, som nu döljas af putsen, skola komma i dagen, och att man härigenom skall få viktiga upplysningar rörande byggnadens historia. Det torde härvid böra påpekas, att kostnaden för detta arbete blir afsevärdt mindre nu, än om det skulle utföras först sedan restaureringen fullbordats; till byggnadskommittéens förfogande står nämligen nu fritt ställningsvirke, hvilket sedermera ej blir fallet. Den föreslagna ändringen af orgelns plats är också en särdeles välbetänkt åtgärd. Därigenom att orgeln flyttas från kyrkans västra ända, under tornet, återfår midskeppet sin ursprungliga längd, och dess västra del blir mycket ljusare än den i lång tid varit. Men om orgeln uppställs vid korets norra vägg, måste detta, såsom också föreslagits, ske på ett sådant sätt, att ej den mycket egendomliga anordningen af den bakom denna vägg belägna, i två våningar byggda sakristian tillintetgöres. Detta kan endast förekommas genom en ombyggnad af orgeln, så att denna blir högre och mindre djup än den nu är. Hvalfmålningarna äro af ett mycket högt värde och bidraga i sitt nuvarande skick väsentligt till det storartade intryck, Strängnäs domkyrka gör på den besökande. Detta gäller icke blott om korets nyupptäckta målningar från 1400-talet, utan ännu mera om skeppets målningar från 1300-talet. De senare sakna motstycke i vårt land, och de skulle i hvilket land som helst betraktas som en stor dyrbarhet. Jag anser mig böra särskildt framhålla det lika pietets-

fulla som skickliga sätt, på hvilket alla dessa målningar behandlats, sedan de befriats från den puts, som länge dolt dem. Härför hafva vi i främsta rummet att tacka arkitekten Sigurd Curman, hvilken på uppdrag af akademien ledt detta särdeles svåra restaureringsarbete.

I det nu föreliggande förslaget ingår en post för att kyrkan måtte i samband med nu pågående arbeten uppmätas, aftecknas och beskrivas. Detta är af så mycket större betydelse, som denna byggnad, ej minst genom den omsorg, med hvilken restaureringen företagits, erbjuder konsthistorikern ett ovanligt högt intresse.

Af alla dessa skäl vågar jag hoppas, att Kungl. Maj:t måtte äska och Riksdagen bevilja det nu sökta anslaget. Jag anser det naturligtvis i allmänhet vara en plikt för oss att på ett värdigt sätt underhålla de byggnader från medeltiden, som vi tagit i arf af våra fäder. Hvad en sådan vördnadsvärd byggnad som Strängnäs domkyrka beträffar finnes det tre särskilda skäl för staten att hjälpa. Det ena är, att största delen af det som denna och andra domkyrkor i det dåvarande Sverige ägde indrogs till staten vid reformationen. Det andra är, att den menighet, som nu firar sin gudstjänst i denna kyrka, är alltför liten att ensam kunna underhålla en så stor och dyrbar byggnad. Det tredje är, att denna menighet, trots sin litenhet, har liksom hela stiftet visat en stor offervillighet, ej blott när restaureringen börjades, utan också nu, då ytterligare bidrag visat sig vara af nöden. Härtill kommer, att summan af de anslag, som förut beviljats och nu begärts för Strängnäs domkyrkas restaurering, är väsentligt lägre än det, som Riksdagen, hvilken alltid visat sig behjärta sådana kraf, beviljat för de långt tidigare utförda restaureringarna af Uppsala och Skara domkyrkor.»

Ehuru jag väl vet, att för närvarande stora kraf ställas på Riksdagen för bestridande af utgifter utaf allehanda slag, är det utan tvekan jag nu upptager frågan om ytterligare anslag till restaureringen af Strängnäs domkyrka.

*Departements-
chefens
yttrande.*

Såsom Eders Kungl. Maj:t torde hafva funnit af hvad jag här anfört hafva kostnaderna för restaureringen visat sig betydligt öfverstiga hvad som beräknades, då frågan förra gången af Kungl. Maj:t framlades för Riksdagen. Det af Riksdagen beviljade beloppet var i och för sig knappt tilltaget och, oaktadt bidrag utöfver statsanslaget redan då voro från domkyrkan själf, Strängnäs stads- och landsförsamlingar samt andra håll utfästade och äfven sedermera influtit, torde det hafva varit snart sagdt omöjligt att för de sålunda tillgängliga medlen under en tid af synnerli-

gen stegrade pris å arbete och materialier utföra restaureringen ens i den omfattning, den enligt den då utarbetade planen skulle komma att få. Därtill kommer nu, att det under arbetets gång visat sig nödvändigt att betydligt utvidga restaureringsplanen för att nå det mål, som med restaureringen åsyftas, och icke behöfva lämna arbetet i stympadt och otillfredsställande skick. Riksantikvarien har i sin promomoria erinrat, huru som det ligger i sakens natur, att utgifterna för sådana arbeten i allmänhet ej kunna på förhand noga beräknas, och i detta fall hafva tydligen under arbetets utförande framträdt alldeles särskilda omständigheter, hvilka ställt restaureringsfrågan i delvis ny belysning och vållat förut icke anade arbeten och kostnader.

Sådan Strängnäs domkyrka enligt den nu utarbetade planen skulle komma att framträda, synes den blifva ett af våra vackraste minnesmärken öfver svenskt arbete och svensk odling under svunna tider. Med sina märkliga, med synnerlig pietet och konsterefarenhet åter framkallade medeltidsmålningar, sitt imponerande inre med dess många intressanta arkitektoniska detaljer, sina historiska minnen och icke minst sin tilltalande exteriör torde domkyrkan efter restaureringen blifva en af vårt lands största sevärdheter. Det har, kanske icke utan skäl, påståtts, att man i vårt land stundom gått hårdt och pietetstlost fram gent emot våra fåtaliga kulturhistoriska minnesmärken. Desto större skäl synes det då vara att stödja ett företag sådant som ifrågavarande restaurering, där man söker med synnerligen pietetsfull hand i värdigt skick försätta ett af våra få bevarade medeltidsminnen.

Jag kan ej heller finna kostnaden alltför afskräckande. Svenska staten skulle komma att på detta företag offra tillhoppa 120,000 kronor. Detta belopp synes mig icke vara ett för högt pris för att få Strängnäs domkyrka på ett värdigt sätt bevarad åt eftervärlden, och jag är öfvertygad om att Sveriges Riksdag, som alltid visat öppen blick för betydelsen af våra kulturella minnen, icke skall befinnas ovillig att i förevarande afseende liksom vid så många andra tillfällen af liknande art lämna, utöfver hvad Riksdagen redan offrat, det ytterligare bidrag, som är oundgängligen nödvändigt för att föra restaureringsfrågan till en lycklig lösning. Det är nämligen så, att såväl domkyrkan själf som de jämförelsevis fattiga församlingar, hvilkas gudstjänstlokal hon är, visserligen visat sig synnerligen offervilliga och för ändamålet bidragit med förhållandevis betydliga belopp, men att nu icke, utöfver hvad i kommitterades skrivelser blifvit omnämndt, torde kunna från dessa håll påräknas ytterligare bidrag. Äfven den enskilda offervilligheten torde vara i hög grad utnyttjad. Därest det ifrågasatta statsbidraget icke erhålles, synes således restaureringsarbetet

komma att afstanna, hvarigenom ju det af Riksdagen redan lämnade bidraget delvis skulle blifva förspilld.»

På grund af hvad till stöd för framställningen i statsrådsprotokollet anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må såsom ytterligare bidrag till bestridande af kostnaderna för restaurering af Strängnäs domkyrka på extra stat för år 1910 anvisa ett belopp af 70,000 kronor.

Stockholm den 4 maj 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.
